

Visie op zorgvuldig en zorgeloos begraven

Een natuurbegraafplaats biedt eeuwige grafrust

Overledenen een traditionele begrafenis geven is iets wat altijd zal blijven voortbestaan. Toch komt cremen steeds meer in zwang. Tegelijkertijd kiezen mensen soms heel bewust voor een plek waar ze hun lichaam of hun asresten aan Moeder Aarde toevertrouwen. Dat maakt ook de wens bij nabestaanden sterker om terug te kunnen keren naar dat ene speciale plekje. Natuurbegraafplaatsen zijn in, en kunnen dat stukje intimiteit teruggeven waar we in deze jachtige samenleving naar op zoek zijn.

Auteur: Broer de Boer

Ondernemer René Poll startte zes jaar geleden met de ontwikkeling van 17 hectare natuurbegraafplaats

Eeuwig ruisende bossen, eeuwige stilte en heide boven je laatste rustplaats. Dat is zo'n beetje de garantie die de Arnhemse natuurbegraafplaats Heidepol in combinatie met het fonds 'Nieuwe Natuur' aan overledenen en hun nabestaanden geeft. 'Ze komen van heinde en verre kijken hoe zoiets eruitziet', zegt ondernemer en landschapsinrichter René Poll, 'en als ze het terrein gezien hebben, dan zijn ze verkocht.'

Ontwikkeling

Het buitengebied op de grens tussen de gemeente Arnhem en Ede leent zich uitstekend voor nieuwe economische activiteiten, sinds het animo en de mogelijkheden voor agrarische activiteiten daar verminderen. René Poll: 'Dat heeft ook te maken met de Ecologische Hoofstructuur in dit

gebied. Zo'n zes jaar geleden zijn we gestart met de ontwikkeling van 17 hectare, deels bos en deels landbouwgrond, tot natuurbegraafplaats. Dat betekent dat er mogelijkheden zijn om onder bomen of op een vlak gedeelte van een natuurtrein begraven te worden. Wat het bos betreft hebben we nauwkeurig naar het assortiment bomen gekeken. Zonder te veel afbreuk aan het bos te doen hebben we het uitgedund, om het aanleggen van natuurgraven überhaupt mogelijk te maken. Daarbij zijn met name de grove den- en de Amerikaanse eiken verwijderd. Maar ook zijn er nieuwe bomen aangeplant, die op termijn tot manifeste solitairen mogen uitgroeien. Het gaat om beuken, eiken, berken, hult en lijsterbes.'

Aanleg en beleving

De beleving wordt als belangrijk gezien. De natuurbegraafplaats Heidepol ligt op een landgoed dat van voor 1900 dateert. René Poll, die samen met landschapsarchitect John Jansen voor de inrichting van de natuurbegraafplaats tekende, vertelt: 'Zo'n landgoed heeft een geschiedenis met aanwezige structuren in het landschap nagelaten, die we graag benutten en die ik bijvoorbeeld qua lanen zelfs wilde versterken. De structuren in het landschap wat betreft de paden zijn nog goed herkenbaar. Ze blijven gehandhaafd. Speciaal voor nabestaanden heb ik een fijnmaziger infrastructuur van paden ontworpen die, wanneer je die over een luchtfoto zou leggen, naadloos op elkaar passen. Hierdoor kunnen nabestaanden altijd gemakkelijk de plaats in het natuurgebied terugvinden waar ze hun geliefde begraven hebben. Daarbij heb ik ook rekening gehouden met de draagkracht van deze – natuurlijke – paden, want het is natuurlijk een voorwaarde dat een begrafenistoet niet vast komt te zitten in de natuur. Ook de beleving van het terrein is een aandachtspunt geweest bij het ontwerp. In principe heb ik getracht een open karakter te behouden, maar toch ook een intieme sfeer te scheppen. Dat heb ik gedaan door accenten aan te brengen met stroken en randen, om zodoende kamers in de natuur te scheppen die nabestaanden dat intieme gevoel geven. Het bos hebben we dus deels opener gemaakt. Maar we hebben er ook nieuwe bomen aangeplant. Door bomen vrij te zetten, schep je de mogelijkheid dat ze zich tot manifeste, solitaire bomen kunnen ontwikkelen. Dat zorgt voor plaatsen waar we overledenen gaan begraven. De gedachte hierbij is om dit op de rand van de kroonprojectie te doen. Daardoor beschadigen we de wortels van de boom niet als we het graf delven.'

Bosrand en heide

René Poll vervolgt: 'Ook voor de aansluiting van het bos op de voormalige landbouwgrond hebben we bewuste keuzes gemaakt. Die overgang willen we zo natuurlijk mogelijk houden en maken. Dat hebben we gedaan door een egale overgang te maken van loofbomen naar de altijd groenblijvende hulst, zodat je ook in de winter een bijzondere sfeer op de natuurbegraafplaats aantreft.' Ook de voormalige landbouwgrond heeft een volledig nieuwe habitus gekregen. De voedselrijke landbouwgrond is namelijk verschaald. 'Daarmee bedoel ik', vertelt René Poll, 'dat we de toplaag verwijderd hebben, net zover totdat het dekzand weer tevoorschijn kwam.'

Voordat hier agrarische activiteiten waren, groeide hier veel heide. Het doet blijken dat je door afplaggen en de bodem verschrallen die heide weer terugkrijgt. Heidezaad kan namelijk jarenlang in de bodem overblijven, zonder dat het aan kiemkracht verliest. Op plaatsen waar we hebben geplagd, zie je nu al allemaal kleine heideplantjes verschijnen.'

Kruidentmengsels en graanoogst

De natuurbegraafplaats met begraafplaatsen in het dennenbos, de overgangsfase van dennenbos naar loofbos met hulst en een heideveld telt zo'n 7.250 graven. René Poll: 'We brengen de begraafplaats niet in één keer in gereedheid, maar doen dat fasegewijs. We zaaïen op bepaalde plaatsen ook kruidentmengsels in. En dat is niet alleen voor het fraaie gezicht, maar ook om insecten en andere dieren een biotoop te bieden met veel biodiversiteit. Samen geven ze de natuurbegraafplaats een echte natuurlijke uitstraling met een rijke flora en fauna. Overigens hebben we in een deel van de landbouwgrond ook graansoorten ingezaaid, zoals rogge en gerst. De oogst daarvan gebeurt op traditionele wijze, want het oogsten van het graan door een loonwerker met zo'n grote ronkende en rokende maaidorser is natuurlijk niet het beeld dat we als natuurbegraafplaats willen uitstralen. En het scheiden van het koren van het kaf wordt gedaan met een ouderwetse dorskast uit 1953. Zo'n aanpak van de oogst werkt ook weer uitstekend om onszelf onder de aandacht te brengen van onze omgeving. Dat traditionele oogsten dient ook als voertuig om de beleving die we willen uitstralen als natuurbegraafplaats te ondersteunen. Bovendien komen er veel mensen op af en trekken we hiermee de aandacht van de regionale pers. Met die pers onderhouden we overigens goede contacten en regionaal halen we regelmatig de krant en de tv.' René Poll verwacht dat deze natuurbegraafplaats met zijn 7.250 plaatsen binnen 20 à 30 jaar gesloten zal zijn.

Toekomst

Overledenen kunnen op Heidepol dus in drie verschillende soorten gebieden begraven worden. De prijs voor zo'n eeuwigdurende rustplaats varieert thans van 2.750 tot 3.750 euro. 'Het is zelfs mogelijk om de exacte plek zelf uit te kiezen. En uiteraard is het ook mogelijk om urnen in de grond te begraven. Als mensen hier komen kijken, zijn ze verkocht, weet Poll te vertellen. 'Als mensen kiezen tussen begraven worden, gecremeerd worden of begraven worden op een

natuurbegraafplaats, draait het vooral om het feit dat men zich hier geen zorgen meer hoeft te maken over het onderhoud van een graf.'

Beheer

Natuurbegraafplaats Heidepol beschikt over een vastgesteld en toetsbaar natuurbeleidsplan. 'Waarschijnlijk zullen we te zijner tijd een schaapskudde inzetten om de opslag van bomen en grassen in de heide de baas te blijven. Daarmee blijven we dus opnieuw zo dicht mogelijk bij de natuur', aldus René Poll. 'Als de begraafplaats eenmaal gesloten is, wordt er ook daadwerkelijk niet meer begraven.' Ook niet door bijvoorbeeld na de verplichte tien jaar graf rust een nieuwe overledene op een hoger niveau aan de aarde toe te vertrouwen. Eeuwigdurende graf rust op Heidepol is dus echt eeuwigdurend. Dat heeft ook als consequentie dat reeds na enkele generaties de graven niet meer bezocht zullen worden. Er is uiterlijk immers niets zichtbaar van de begraafplaats. 'Het zou kunnen zijn dat men zich in de verre toekomst niet meer realiseert dat hier ooit mensen zijn begraven. Om te voorkomen dat dit gebeurt, hebben we in verband met die eeuwigdurende graf rust nu al een fonds in het leven geroepen, "Nieuwe Natuur". Dit fonds neemt de taak op zich om de natuur op de gesloten begraafplaats te zijner tijd te onderhouden.'

De Brama kende dus een start met vier leden. Tijdens het symposium 'Natuurbegraven als economische drager voor natuur en landschap', dat het Nationaal Groenfonds samen met het ministerie van Economische Zaken eind mei 2013 organiseerde, maakte de jonge organisatie de toetredingscriteria voor nieuwe leden wereldkundig. We hebben ze elders op deze pagina opgenomen. Gé Peterink zegt hierover: 'We zijn in gesprek met een aantal andere begraafplaatsen. Volgens een deskstudie van Alterra zijn er in Nederland in totaal veertien locaties waar sprake is van begraven, as verstrooien of urnen plaatsen in een natuurlijke omgeving. Bij negen daarvan is bijvoorbeeld geen sprake van eeuwigdurende graf rust, een van de zeven criteria die we bij onze branchevereniging hanteren.' Enige nuance in de begrippen 'begraven of as verstrooien in een natuurlijke omgeving' en 'natuurbegraafplaats' is volgens Gé Peterink dus zeker nodig.

Maatschappelijke agenda

De bevordering van een herkenbare en betrouwbare positie van particuliere natuurbegraafplaatsen vormt op dit moment dus de agenda van

De boskapel, een plaats voor bezinning op natuurbegraafplaats Heidepol.

de brancheorganisatie. Gé Peterink: 'We willen zorgen voor de borging van de kwaliteit en continuïteit van natuur, cultuur, dienstverlening en bedrijfsvoering van natuurbegraafplaatsen. Maar ook de gevolgen van de natuurwetgeving en de fiscale wetgeving voor natuurbegraafplaatsen vormen onze speerpunten. De Brana wil daarbij fungeren als aanspreekpunt en gesprekspartner

Gé Peterink, voorzitter van de Branchevereniging Natuurbegraafplaatsen Nederland.

'Solitaire bomen kunnen zich ontwikkelen Dat zorgt voor plaatsen waar we overledenen gaan begraven'

voor maatschappelijke organisaties en overheden. Daarnaast bieden we initiatiefnemers van natuurbegraafplaatsen een kader waaraan ze hun plannen kunnen toetsen. De Brana is momenteel vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie die de samenstelling begeleidt van het herziene Alterra-rapport 'Terug naar de natuur' uit 2008.'

Dit derde artikel uit een serie over begraafplaatsen is mede mogelijk gemaakt door:

Brana: Rechten en plichten regelen

Natuurbegraafplaatsen vormen ontegenzeggelijk een nieuwe ontwikkeling in ons land en staan inmiddels ook op de maatschappelijke agenda. Het Nationaal Groenfonds, bijvoorbeeld, is betrokken bij de (voor)financiering van een project om relevante gegevens te verzamelen die kunnen aantonen of het een rendabel en verantwoord concept is. De natuurbegraafplaatsen hebben ook een branchevereniging, de Brana. Dat staat voor Branchevereniging Natuurbegraafplaatsen Nederland. Gé Peterink, eigenaar van natuurbegraafplaats Weverslo, is voorzitter en tevens woordvoerder van deze organisatie. Gé Peterink: 'Kwaliteitsborging van natuur in relatie tot natuurbegraven is het belangrijkste motief geweest om de Brana op te richten. Mijn mede-initiatiefnemers, de natuurbegraafplaatsen Reiderwolde in Groningen, Hillig Meer in Drenthe en Heidepol op de Veluwe, hechten daaraan veel waarde. Maar we vinden het met zijn allen ook van groot belang dat de wederzijdse rechten en plichten rondom het verleende grafrecht voor onbepaalde tijd goed zijn geregeld.'

Criteria voor nieuwe Brana-leden

- De natuurbegraafplaats heeft een planologische dubbelbestemming: natuurgebied en natuurbegraafplaats.
- Zij heeft een gemeentevergunning om een begraafplaats te mogen exploiteren.
- Het is een particuliere onderneming die duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen herkenbaar in beleid en praktijk praktiseert.
- In het beleid staat de verbinding van de mens met de maatschappij, de natuur en de cultuur centraal. De 'eeuwige grafurust' maakt daar deel van uit.
- De organisatie werkt met een vastgesteld en toetsbaar natuurbeleidsplan.
- De organisatie is gecertificeerd als natuur beheerder.
- De natuurbegraafplaats is aangesloten bij de LOB (Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen).

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4249>